

Stenuilen “beschermd” in Breda.

Martin van Leest

Op maandag 11 maart 2007 kregen wij van onze voorzitter van de West Brabantse Vogelwerkgroep een telefoontje met de vraag om even te gaan kijken in Teteringen, even ten oosten van Breda. Daar zou de gemeente Breda gestart zijn met de uitvoering van het uitbreidingsplan Boswonen. Buurtbewoners hadden vlak voor de start van de werkzaamheden nl. op 9 maart!! (brief was gedateerd 9-02-2007!!), van de gemeente Breda een zogenaamd “Breda bericht” ontvangen waarin werd gemeld dat er op maandag 11 maart een aanvang zou worden genomen met het bouwrijp maken van de betrokken gronden. Op een deel van deze percelen en grenzend eraan heeft een (mogelijk 2) paartjes steenuilen al jaren zijn territorium.

gemeente leverde niet meer op dan het plaatsen van schermen op ongeveer 40 meter van de nestboom, opdat de steenuilen zo min mogelijk door de werkzaamheden gestoord zouden worden, één van de voorwaarden die in de ontheffing werden genoemd.

De ontheffing ex. artikel 75 van de Flora- en Faunawet zou al vanaf december op internet te zien zijn geweest. Onze Vogelwerkgroep was echter niet op de hoogte gesteld van het feit dat een vergunning/ontheffing was verleend; de publicatie ervan hebben wij dan ook over het hoofd gezien.

Wij bleven met enkele grote vraagtekens zitten maar konden op dat moment alleen maar zelf in overleg gaan met de gemeente en nagaan hoe wij als vogelwerkgroep in de toekomst met dergelijke zaken om zouden moeten gaan.

Foto
schermen

Toen wij daar op maandagmorgen aankwamen waren de eerste bomen in het territorium al gekapt. Wij maakten hiervan melding aan onze voorzitter die gelijk de milieupolitie verwittigde. De benodigde kapvergunning, c.q. ontheffing volgens art. 75 van de Flora- en Faunawet (FF-wet) waren op dat moment niet op het werk aanwezig waarna de milieupolitie het werk stil legde. Na spoedoverleg tussen de uitvoerder en een ambtenaar van de Gemeente Breda, kwamen de benodigde papieren toch op het werk terecht. Daarop werden de werkzaamheden hervat. Uiteraard zijn we vervolgens in overleg gegaan met de gemeente Breda, STONE, LNV en de provincie Noord-Brabant. Het overleg met de

Er werd een “actiecomité” opgericht om over vervolgstappen te gaan praten. Zelfs de Partij voor de Dieren in de Tweede Kamer werd benaderd om hen vragen te laten stellen over deze zaak, echter zonder resultaat.

Bij ons kwamen onder meer de volgende vragen op:

- hoe is het mogelijk dat het Ministerie van LNV een ontheffing kan geven die gebruikt wordt om in de broedtijd in een steenuilerterritorium te gaan werken?
- zijn er richtlijnen voor de afstand waarbinnen niet gewerkt mag worden?

- waarom worden Vogelwerkgroepen en andere belanghebbenden niet tijdig op de hoogte gesteld?
- waarom zijn door de gemeente Breda vooraf geen compenserende maatregelen genomen, zoals de vergunning voorschrijft?

Deze vragen heeft de Vogelwerkgroep per brief voorgelegd aan de minister van LNV. Op 20 juli 2007 ontvingen wij antwoord van het Ministerie van LNV.

Dit zijn de belangrijkste elementen daaruit.

- alvorens met bouwactiviteiten te beginnen had de gemeente de voorgeschreven compenserende maatregelen moeten realiseren.
- onder bouwactiviteiten wordt door het ministerie verstaan, het bouwrijp maken.
- het gebied moet afgeschermd worden om verdere verstoring te voorkomen;
- de uitvoeringselementen (kantoren, units etc.) met bijbehorende infrastructuur dienen zo te worden geplaatst dat er geen verstoring optreedt;
- dit alles dient in overleg met een vogelkundige te geschieden

Hoewel de gemeente wist dat er ter plaatse 1 of 2 paar steenuilen broedden ging men in maart, een belangrijke periode in de broedcyclus van de steenuil, toch aan het werk. Weliswaar had de gemeente dus wel een ontheffing op basis van de FF-wet, maar aan de daaraan gestelde voorwaarden had men zich niet gehouden (het voorkomen van verstoring; het tijdig treffen van compenserende maatregelen).

Op onze vraag of er richtlijnen zijn met betrekking tot de afstand die in acht moet worden genomen tussen een nestlocatie en een mogelijk verstorende activiteit, antwoordde de minister dat dergelijke richtlijnen niet bestaan en dat per geval bekeken moet worden hoe men verstoring het beste kan voorkomen.

Volgens de art.11 FF-wet moet dus vermeden worden dat er verstoring optreedt in de voortplantingsperiode van vogels. Dat geldt in het geval van sommige soorten, waaronder de steenuil, niet alleen de eigenlijke broedlocatie maar ook het 'functionele leefgebied', c.q. het foerageergebied/territorium (med. Joep van de Laar). In haar antwoord stelde de minister dat van verstoring in de broedperiode geen sprake is geweest. Op 15 mei zou zijn vastgesteld dat de nestlocaties nog intact waren en dat ook nog voldoende foerageergebied aanwezig was. Inderdaad heeft 1 steenuilpaartje succesvol gebroed (één uitgevlogen jong). Het

andere paartje is echter niet meer waargenomen.

De vergunning wordt verleend indien volgens een uitgebreide toets aan verschillende criteria wordt voldaan. Een van de belangrijkste criteria behelst, dat het voortbestaan van de steenuil niet in gevaar wordt gebracht (*van Maanen, ATHENE 11*). Zoals de wet het zegt moet '... de gunstige staat van instandhouding van de soort worden gewaarborgd'. In het "geval Breda" is het zeer de vraag of daarvan op locale en regionale schaal wel sprake is. In de eerste plaats zal het gebied door vermindering in omvang en kwaliteit naar verwachting blijvend ongeschikt worden als leefgebied voor de hier tot 2007 nog territorium houdende steenuilen. Het is onwaarschijnlijk dat deze individuen elders mogelijkheden vinden om een nieuw territorium te veroveren. De omliggende gebieden zijn marginaal als leefgebied voor steenuilen. Door de Dienst Landelijk Gebied (DLG), regio Zuid (inhoudelijk adviseur van de minister) is wel geopperd "*dat door gefaseerde ontwikkeling en een trechtersvormige inrichting van het gebied de steenuilen naar kerngebieden worden geleid*", net of dat je de uiltjes bij de hand kan nemen naar een geschikt gebied. Een nogal opportunistische redenering.

Ook in de ontheffing die door LNV is verleend wordt gesproken over het vernietigen van leefgebied. Letterlijk: *De bouw van de vinex-locaties Meulenspie en Boswonen resulteert in zowel (gedeeltelijk) vernietiging als verstoring van het leefgebied van de twee steenuil paartjes*. De conclusie moet dus zijn dat uitvoering van het project leidt tot permanent verlies van steenuilterritoria. Blijkbaar stapt de gemeente Breda hier vrij gemakkelijk overheen, althans het heil wordt verwacht van niet erg functionele 'compenserende' maatregelen in de vorm van een nog aan te leggen groenstrook. Ten tijde van de start van de werkzaamheden was deze compensatie zelfs nog niet eens uitgevoerd, hetgeen de minister in haar brief aanmerkte als een overtreding van de verbodsbepalingen uit de verleende vergunning..

Compenserende maatregelen.

In het geval "Breda Boswonen" komt het er op neer dat de voorgenomen compensatie (zoals opgenomen in de ontheffingsaanvraag) voor het (de) betreffende paartje(s) waarschijnlijk geen enkel soelaas zal bieden. Om te beginnen moet de bedachte groenstrook nog worden aangelegd, en komt deze midden in de nieuwe wijk te liggen. Weliswaar zal de strook een aantrekkelijk wandelgebied vormen voor

Steenuilen beschermd in Breda

de bewoners van de nieuwe wijk en voor hun trouwe viervoeters, maar geenszins geschikt zijn voor de steenuil, waarschijnlijk zelfs niet als 'verbindingszone', zoals door de initiatiefnemers en DLG wel is gesteld. Waar leidt die verbindingszone naar toe, kan je je afvragen... ? Inderdaad hooguit naar marginaal of alreeds bezet gebied. ALS een steenuil de groenstrook al wil accepteren als verbindingszone, dan komt het voor de huidige aanwezige individuen veel te laat. Mocht het deze steenuilen toch lukken onbebouwd gebied in de omgeving van Breda te bereiken, dan wordt de vraag of de 'ontsnapte' steenuilen aldaar wel een nieuw territorium kunnen vestigen.

De ecologen van de afdeling Milieu van de Gemeente Breda hebben gelukkig het beste voor met de steenuil. Men is bereid met onze Vogelwerkgroep te zoeken naar mogelijkheden

om te komen tot een betere bescherming van de resterende leefgebieden van de steenuil in het buitengebied rond Breda. Gedacht wordt aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van enkele delen van het buitengebied door het versterken van kleine landschapselementen, het aanleggen van houtsingels en een op de eisen van de steenuil gerichte versterking van ecologische verbindingszones. Wellicht zal de steenuil kunnen profiteren als het lukt deze maatregelen van de grond te krijgen. Een dwingend kader om deze maatregelen te realiseren ontbreekt echter; een en ander zal moeten gebeuren op basis van vrijwillige medewerking van grondbezitters en – gebruikers.

Martin van Leest, Jan Benoist.
Steenuilenwerkgroep van de West Brabantse Vogelwerkgroep
<http://www.westbrabantsevng.nl>

Inmiddels afgebroken schuur, hoe compenseer je zoiets?

Foto: R. van Harxen

De STEENUIL en de bescherming in het kader van de Flora- en Faunawet in het kort.

Volgens Artikel 11 van de Flora-en Faunawet (FF-wet) is het verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren. Dit verbod heeft bovendien betrekking op *alle* in Nederland voorkomende vogels, en geldt dus zeker voor een beschermde soort als de steenuil. Als bij de voorgenomen uitvoering van een project, bijvoorbeeld een woningbouwproject overtreding van dit artikel dreigt, dan dient de initiatiefnemer een ontheffing aan te vragen ex artikel 75 van de FF-wet bij de minister van LNV.

Ontheffing voor vernielen, verstoren etc. van nesten, holen e.d. van vogels wordt in principe niet verleend, omdat er in het algemeen een andere bevredigende oplossing is, namelijk het wachten met de uitvoering van de werkzaamheden totdat het broeden klaar is. In het geval van de steenuil is dat moeilijk omdat de soort het hele jaar in zijn territorium aanwezig is. In principe wordt zo'n ontheffing niet afgegeven. Toch kan de ontheffing onder door de minister gestelde voorwaarden worden verleend. De initiatiefnemer dient wel bij zijn aanvraag de resultaten van –in het geval van de steenuil – ' uitgebreide toets' te hebben overlegd. Zie voor achtergronden rond de ontheffingsprocedure de artikelen van Pascal Stroeken en Erwin van Maanen in ATHENE 11 (2006), eventueel ook te downloaden vanaf de website www.stenuil.nl .

In de praktijk is het altijd lastig een passende interpretatie van wetsartikelen te hanteren; dat geldt ook in het geval van de FF-wet. Juist de daadwerkelijke bescherming van de steenuil in de praktijk vraagt een aparte interpretatie van artikel 11. Immers, het is voor een soort als de steenuil niet voldoende de nestlocatie als zodanig te vrijwaren van negatieve invloed; ook zijn territorium behoeft bescherming. Bij ontheffingsaanvragen die te maken hebben met projecten waar de steenuil in het geding is ziet LNV er in principe dan ook op toe dat ook het 'functionele leefgebied', zeg het territorium van de steenuil wordt ontzien. Dat komt bovenop de jaarrond-bescherming van nestlocaties. Het vervangen, repareren of in de directe omgeving verplaatsen van een kast wordt niet gezien als een overtreding van artikel 11 zolang er maar nestgelegenheid beschikbaar blijft.

In het verhaal van Martin van Leest komen niettemin twee grote knelpunten naar voren:

1. Ondanks de moeite die men heeft genomen – uiteindelijk, en na veel overleg- om de territoria van beide steenuilparen te ontzien moet toch worden geconcludeerd dat deze territoria meer dan waarschijnlijk verloren zullen zijn gegaan als de bouwplannen zijn uitgevoerd. De wet spreekt uit dat geen ' wezenlijke invloed' op de 'gunstige staat van instandhouding' van de te beschermen soort mag optreden. Deze uitspraak vraagt opnieuw om een duidelijke interpretatie: wat is een wezenlijke invloed en op welke schaal dient zo'n duurzame instandhouding van een populatie te worden nagestreefd?
2. Bij het verlenen van een ontheffing door de minister wordt doorgaans ook overwogen of het door de initiatiefnemer voorgestelde compensatieplan voldoet, en opweegt tegen de verwachte negatieve invloed van het project. Bovendien wordt als voorwaarde meegegeven dat het compensatieplan zal zijn uitgevoerd voordat de werkzaamheden beginnen. Uit het verhaal van Martin komt naar voren dat de Gemeente Breda (initiatiefnemer) wel een compensatieplan heeft opgenomen in haar plannen en ontheffingsaanvraag maar dat 1) de werkzaamheden al vol aan de gang waren zonder dat het compensatieplan was uitgevoerd en 2) dat het compensatieplan inhoudelijk weinig voorstelt, en voor de steenuil van weinig of geen waarde zal blijken.

Hier raken we een grote zorg bij betrokkenen en bij het STONE-bestuur: wat is een goed compensatieplan, wat zijn voorwaarden die daaraan aan vanuit steenuiloptiek moeten worden gesteld? Een ding is zeker: het zal altijd maatwerk zijn, elke situatie vergt een eigen aanpak. Ook zeker is dat we het moeten zoeken in vervangend leefgebied voor territoria die zijn teloor gegaan. Dat zal lastig zijn te midden van al die overige ruimtelijke aanspraken! Hoe we verder moeten denken hangt onder meer ook af van de interpretatie van het hierboven genoemde uitgangspunt, nl. dat de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort is gegarandeerd.

Joep van de Laar
STONE